

ภาวะผู้นำที่มีจริยธรรม: กรณีศึกษาประวัติ ชีวิตและการทำงานของมหาตมะ คานธี*

Leadership and Ethics: A Case of the Life and Work of Mahatma Gandhi

อุษา แดงทอง**

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมของมหาตมะ คานธี จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมของมหาตมะ คานธี คือ การนำหลักสัตยาเคราะห์และหลักอหิงสา มาใช้ในการต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมจากการปกครองของอังกฤษ วิถีปฏิบัติการเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมของมหาตมะ คานธี มีที่มาจากสถาบันการศึกษา ปรัชญาของนักคิด สภาพแวดล้อมที่หล่อหลอมลำโดยเฉพะศาสนาก็เป็นพื้นฐานสำคัญที่นำท่านไปสู่การเรียนรู้และทดลองการเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เรื่อง ภาวะผู้นำที่มีจริยธรรม: กรณีศึกษาประวัติชีวิตและการทำงานของมหาตมะ คานธี สาขาจริยศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

** นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจริยศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วิริยา ชินวรรโณ และดร.อณัส อมาตยกุล

ผู้นำทางการเมืองที่ได้รับอิทธิพลมาจากมหาตมะ คานธี ได้แก่ เนลสัน มันเดลา ดร.อริรัตเนกีสาน บาบูเรฮา ฮาซาระ และพลตรีจำลอง ศรีเมือง ผู้นำทางการเมืองเหล่านี้ได้นำแนวคิดของมหาตมะ คานธี ไปเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และความสงบสุขให้กับสังคมของตน

Abstract

This article aims at studying the moral leadership of Mahatma Gandhi. It is found that the moral leadership of Mahatma Gandhi was Satyagraha and Ahimsa. That moral leadership has originated from educational, philosophical, deprived, especially religious orientation and was used to fight for fairness from injustice colonization.

In addition the influence of moral leadership of affect the political leaderships such as Nelson Mandela, Ahangamare Tudor Ariyaratne, Kisan Baburav Hazare and Mr. Jamlong Srimuang that applied Gandhi 's moral theory in order to protect right, freedom and peaceable state.

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จะต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม และแน่นอนว่าในแต่ละกลุ่มจะต้องมีความขัดแย้งกันเกิดขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการเลือกสรรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถขึ้นมาเป็นผู้นำสังคม ซึ่งผู้นำจะต้องมีบทบาทและหน้าที่ในการจัดการ รวมถึงการริเริ่ม การวางแผน การบริหาร กำกับ การและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย กล่าวคือ สังคมจะเจริญก้าวหน้าและพัฒนาไปได้มากน้อยเพียงใด ผู้นำถือเป็นผู้ขับเคลื่อนสำคัญที่จะนำสังคมไปสู่เป้าหมายสูงสุดที่สังคมนั้นๆ มุ่งหวัง

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ผู้นำ” อาจมีหลายคนยังมองภาพรวมและความหมายของคำนี้ไม่ชัดเจนนัก หรือยังมีความเข้าใจภาพของผู้นำที่แตกต่างกันไป

จึงเป็นเรื่องน่าสนใจที่จะศึกษาความหมายที่แท้จริงของคำว่า “ผู้นำ” ว่ามีรายละเอียดอย่างไร

ตามพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2510 อธิบายคำว่า “ผู้นำ” ไว้ว่า หมายถึง “หัวหน้า”¹

อดีตนายกรัฐมนตรี นายอานันท์ ปันยารชุน² ให้คำจำกัดความคำว่า “ผู้นำ” ไม่ใช่ผู้ที่จะนำคนอื่น แต่ผู้นำที่ดี คือ ผู้นำที่คนอื่นอยากเดินตาม”

ผู้นำที่ดี คือ ผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในทุกมิติ ทั้งในด้านการปรับปรุง พัฒนา การลดความผิดพลาด เพิ่มการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และมีความสามารถในการมอบงานที่เหมาะสมให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา³

ลีปปนนท์ เกตุทัต⁴ กล่าวว่า “ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ จะต้องวิเคราะห์ ตัดสินใจโดยมองอย่างนก มองภาพรวมทั้งหมด และปฏิบัติตนอย่างนอน เขา ภาย ใจและสมองเข้าสัมผัส สามารถวางแผนที่ชัดเจน จัดแผนงาน แผนคน และแผนเงินให้เข้ากัน กระจายและมอบอำนาจให้เป็น”

คำจำกัดความของผู้นำที่นักวิชาการแต่ละท่านได้แสดงไว้ล้วนเป็นการสังเคราะห์ความหมายที่แท้จริงและระบุรายละเอียดในหน้าที่และคุณสมบัติของผู้นำไว้ ซึ่งแต่ละทัศนะก็มีความแตกต่างกันออกไป แต่ความหมายสำคัญที่เป็นใจความร่วมกันของคำว่าผู้นำ ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำคนในกลุ่มให้เดินตาม เพื่อไปสู่เป้าหมายร่วมของสังคมที่ได้วางไว้ ด้วยความมุ่งมั่นวางแผน และเอาใจใส่ทุ่มเททั้งกายและใจ จนบรรลุผลสำเร็จตามที่ได้ตั้งไว้เป็นที่เชื่อถือ และไว้วางใจของผู้ผู้ใต้บังคับบัญชา

¹ สุชาติ ใจมเสนาะ. การศึกษากวาระผู้นำที่ประกอบด้วยจริยธรรม: กรณีศึกษาชีวิตและผลงานของศาสตราจารย์ ดร.ปวย อึ้งภากรณ์. 2545. หน้า 2.

² มนตรี ธรรมพิพัฒน์. จริยธรรมกับภาวะผู้นำ: ศึกษาทัศนะของนักวิชาการรัฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยที่มีต่อผู้นำทางการเมือง. 2540. หน้า 2.

³ John H. Zenker and Joseph Folkman. *The Extraordinary Leader: Turning Good Managers Into Great Leaders*. 2009. p. 29.

⁴ ลีปปนนท์ เกตุทัต. *คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์*. 2524. หน้า 42.

เมื่อผู้นำเป็นผู้ที่มีอิทธิพลสามารถส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้ได้ปกครองในทุกๆ ด้าน ดังนั้น แนวทางในการบริหารปกครองผู้ได้บังคับบัญชาหรือประชาชน และประเทศชาติให้มีความมั่นคงนั้น คือ ผู้นำต้องมีจริยธรรม ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหรือเป็นหัวใจสำคัญของผู้นำในการบริหารจัดการสังคมให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เกิดประโยชน์แก่สังคมนั้นมากที่สุด เนื่องจากจริยธรรมกับภาวะผู้นำเป็นศิลปะที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้ร่วมงานและประชาชนมีศรัทธาและเชื่อมั่นในตัวผู้นำ และเมื่อผู้นำเป็นผู้ที่มีจริยธรรม ผู้ได้บังคับบัญชาก็จะเป็นผู้ที่มีจริยธรรมและไม่เกิดวิกฤติศรัทธาต่อพฤติกรรมของผู้นำ ย่อมนำไปสู่ความสงบสุขได้⁵

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำกับจริยธรรมจะต้องเป็นสิ่งที่มืออยู่ควบคู่กันในตัวของผู้ผู้นำ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ วางแนวทางนโยบาย ตลอดจนตัดสินใจปัญหาต่างๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะอำนวยความสะดวกให้การปกครองเป็นไปด้วยความถูกต้องและส่งผลให้ประชาชนมีความสุข

ผู้นำที่มีจริยธรรมย่อมเป็นผู้ที่มีความตระหนักรู้ในการแสดงพฤติกรรม กล่าวคือ รู้ว่าการกระทำใดเป็นสิ่งที่ควรกระทำ และการกระทำใดเป็นสิ่งที่ควรละเว้น จริยธรรมจะเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมผู้นำ โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดจริยธรรมผู้นำนั้นเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง

จริยธรรม คือ ค่านิยมเกี่ยวกับความประพฤติว่าสิ่งใดถูกหรือผิด เป็นที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับ ค่านิยมเป็นสิ่งที่ได้รับการสอนมาตั้งแต่เด็กจากพ่อแม่ และได้รับการเรียนรู้เป็นระยะเวลายาวนาน ไม่ใช่สิ่งที่สามารถเรียนรู้หรือรับรู้ได้เพียงการกระทำในขณะที่เป็นผู้ใหญ่ เป็นความรู้สึกกับผิดชอบที่ควบคุมความนึกคิด การกระทำและความรู้สึกที่มีต่อการนับถือตนเอง ค่านิยมที่ได้รับจากการเรียนรู้มีผลมาจากสภาพแวดล้อม ที่จะช่วยสร้างแนวทางหลักฐานในการประพฤติ ซึ่งอาจจะนำไปใช้ในสภาพการณ์ที่แตกต่างกันได้ตลอดชีวิต⁶

⁵ มนตรี ธีรธรรมพิพัฒน์. ล.ด. หน้า 1.

⁶ Sukhit Phaosavasdi. *Medical Ethics: Collections of Five Year Reports*. 2004. p. 21.

ผู้ที่มีจริยธรรมต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนมีวิจรรณญาณเกี่ยวกับค่านิยมความประพฤติ สามารถเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง และละเว้นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อันเป็นค่านิยมของสังคมได้ ผู้นำที่ดีจะต้องเชื่อมั่นในจริยธรรมของตน ที่ได้รับการหล่อหลอม และพัฒนามาตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งนี้เพื่อเอื้อประโยชน์ในการนำไปใช้ในการปกครองทุกสถานการณ์

อย่างไรก็ตามปัญหาผู้นำขาดจริยธรรมและภาวะผู้นำก็มีให้เห็นอยู่ทั่วโลก กล่าวคือ ผู้นำบริหารงานไม่มีเอกภาพ ไม่มีควมไว้วางใจซึ่งกันและกันใช้อำนาจโดยมิชอบเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง ก้าวถ่างแทรกแซงอำนาจหน้าที่ และการดำเนินการหย่อนประสิทธิภาพ ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ โดยเฉพาะในการปกครองด้านการเมือง พรรคการเมืองมุ่งอำนาจเป็นใหญ่และไม่มีควมหนักแน่นในอุดมการณ์ คือพร้อมที่จะละทิ้งอุดมการณ์เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง มุ่งผลประโยชน์ของพวกพ้องเป็นใหญ่⁷

ลักษณะดังกล่าวสร้างความเดือดร้อนและเสียหายต่อกลุ่ม หน่วยงาน สังคม และประเทศชาติเป็นอย่างมาก อีกทั้งปัญหาดังกล่าวยังสืบเนื่องมาทุกยุคทุกสมัย สาเหตุหลักก็มาจากผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้นำ ขาดความรู้ความสามารถในด้านนั้นๆ ขาดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างองค์กรและผู้ที่บังคับบัญชา ขาดการเอาใจใส่และทุ่มเทในการทำงานอย่างจริงจัง และสาเหตุสำคัญ คือ ผู้นำขาดจริยธรรม

ในประวัติศาสตร์โลก มีหลายประเทศที่ผ่านการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ จากผู้ปกครองที่ขาดจริยธรรม ประเทศอินเดียก็เป็นประเทศหนึ่งที่เคยตกอยู่ในสภาวะขัดแย้งและวุ่นวาย อันเนื่องมาจากการปกครองที่ไม่ยุติธรรมและผู้นำที่ขาดจริยธรรม ถึงแม้อินเดียเป็นประเทศที่มีอารยธรรมอันยาวนาน เป็นแหล่งรวมสรรพวิชาและศาสตร์แขนงต่างๆ ตลอดจนเป็นต้นกำเนิดของศาสนาสำคัญของโลก แต่เมื่อต้องตกเป็นประเทศอาณานิคมของอังกฤษ จึงถูกควบคุมดูแลในด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองโดยนักปกครองชาวอังกฤษ

⁷ ธีรภัทร เสรีรังสรรค์. รายงานอภิปรายเรื่องวิเคราะห์การเมืองไทย 2535. 2534. หน้า 12.

หลังจากได้สิทธิครอบครองอินเดียแต่เพียงผู้เดียว อังกฤษได้กระทำการปกครองที่เอารัดเอาเปรียบต่ออินเดีย โดยในสมัยการปกครองของ Lord Halduci ได้มีการออกกฎหมายผนวกดินแดนฉบับหนึ่งเรียกว่า Doctrine of Lapse กล่าวคือ หากผู้ปกครองเมืองสิ้นพระชนม์ และไม่มีทายาทสืบทอดเมืองนั้นจะตกเป็นของอังกฤษทันที นอกจากนี้ยังทำการยึดที่ดินจากเจ้าของที่ดินที่ไม่มีโฉนดถูกต้องตามกฎหมายเข้าเป็นสมบัติของอังกฤษและยังเลิกจ้างข้าราชการบริหารของเจ้าผู้ครองนครต่างๆ ทำให้คนเหล่านี้ว่างงานและเป็นปัญหาเศรษฐกิจ⁸

การเอารัดเอาเปรียบของอังกฤษ สร้างปัญหาให้กับอินเดียในด้านการปกครองและเศรษฐกิจ โดยอังกฤษได้ทำลายแนวทางที่อินเดียเคยปฏิบัติมา ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนในชาติ แต่การกระทำของอังกฤษเป็นการปกครองที่แสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองโดยไม่สนใจความลำบากของประชาชนชาวอินเดีย

ผลของการถูกเอารัดเอาเปรียบทำให้เกิดการต่อต้านในชื่อของกบฏซิปอย ขึ้นในปี ค.ศ. 1857 ซึ่งอังกฤษได้ทำการปราบปรามกบฏซิปอยเป็นเวลานานถึง 2 ปี จึงสงบ และผลที่ตามมาหลังจากการปราบปรามเสร็จสิ้นลงแล้ว อังกฤษได้เพิ่มมาตรการในการควบคุมอินเดียให้เข้มข้นยิ่งขึ้น กล่าวคือมีการดำเนินการที่เอารัดเอาเปรียบอินเดียมากขึ้นกว่าเดิม เป็นการสร้างความเดือดร้อนให้กับชาวอินเดียเป็นอย่างมาก⁹

การต่อต้านด้วยความรุนแรงของอินเดียในครั้งนั้นไม่ก่อให้เกิดผลสำเร็จ และยังสร้างความเสียหายอย่างมากให้กับชาวอินเดีย กล่าวคือในการปราบปรามกบฏซิปอยทำให้ชาวอินเดียเสียชีวิตจำนวนมากและยังส่งผลเสียในระยะยาว คือ เป็นการจุดชนวนให้อังกฤษควบคุมและเอารัดเอาเปรียบอินเดียมากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันการก่อกบฏในครั้งต่อไป

⁸ ทวี ทวีวาร. ประวัติศาสตร์เอเชียใต้ ภายหลังการประกาศเอกราชจนถึงปัจจุบัน. 2522. หน้า 72.

⁹ ทวี ทวีวาร. น.ศ.

รัฐบาลอังกฤษได้เข้ามาสร้างอำนาจจักรวรรดินิยมในอินเดียในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป จนในที่สุดสามารถดำเนินการปกครองประเทศอินเดียโดยตรงในปี ค.ศ. 1858 ภายใต้การปกครองของอังกฤษนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง โดยชาวอินเดียทุกคนล้วนอยู่ภายใต้กฎหมายของอังกฤษ ที่มีพื้นฐานมาจากสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค แต่ในขณะที่อังกฤษบอกกับชาวอินเดียว่าชาวอินเดียและชาวอังกฤษมีสิทธิเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายของอังกฤษ แต่ในทางปฏิบัติ ชาวอังกฤษกลับกระทำกับชาวอินเดียด้วยความดูถูกเหยียดหยาม ด้วยรู้สึกว่าคุณเองมีสถานะสูงส่งกว่า ชาวอินเดียจึงรู้สึกคับแค้นและชิงชังอังกฤษเป็นอย่างมาก¹⁰ ความก้าวหน้าทางการศึกษา วัฒนธรรม และเทคโนโลยีของประเทศอังกฤษ ทำให้ชาวอังกฤษเห็นว่าตนเองเป็นผู้เจริญกว่าชาวอินเดีย ประกอบกับเป็นผู้กุมอำนาจในทุกๆ ด้านเหนืออินเดีย จึงเป็นมูลเหตุให้อังกฤษดูถูกเหยียดหยาม และไม่ให้เกิดริชาชาวอินเดียผู้เป็นเจ้าของประเทศ การที่ประเทศอินเดียถูกกดขี่ข่มเหงจากการปกครองของอังกฤษที่มุ่งกอบโกยผลประโยชน์เพื่อตนเอง สร้างความเดือดร้อนและทุกข์ยากลำบากต่อพลเมืองอินเดีย การกระทำที่อธรรมและไร้จริยธรรมเป็นแรงกดดันที่ทำให้ชาวอินเดียต้องการร่วมกันกอบกู้เอกราชเพื่อหลุดพ้นจากการถูกกดขี่ดังกล่าว ประกอบกับในขณะนั้น ขบวนการปฏิรูปสังคมและศาสนาในอินเดียกำลังได้รับความนิยมอย่างมาก เหล่าปัญญาชนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้อารยธรรมตะวันตก เรียนรู้เหตุการณ์ทางการเมืองในยุโรป ซึ่งในระยะนั้นลัทธิชาตินิยมและเสรีนิยมในยุโรปกำลังได้รับความนิยมมาก สถานการณ์เหล่านี้เป็นแรงกระตุ้นอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชโดยขบวนการชาตินิยมขึ้น

ผู้นำคนสำคัญที่มีบทบาทในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชให้อินเดียได้สำเร็จ คือ มหาตมะ คานธี การต่อสู้ของท่านถือเป็นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ที่น่าจดจำ เนื่องด้วยใช้จริยธรรมขั้นสูงในการต่อสู้ โดยท่านได้นำวิธีการต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรงที่เรียกว่า “สัตยาเคราะห์” ซึ่งแปลว่า การยึด

¹⁰ ทวี ทวีวาร. ส.ด. หน้า 41.

ไว้ซึ่งสังฆกรรมหรือการต่อสู้โดยยึดหลักอหิงสา การทำสัตยาเคราะห์ครั้งแรกเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1906 เพื่อต่อต้านการออกกฎหมายจำกัดสิทธิของชาวเอเชียในแอฟริกาใต้ โดยการรวบรวมผู้คนเป็นจำนวนหมื่นคนขบวนต่อต้านและไม่ปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ ยอมให้ทางการจับเข้าคุก เหล่ากรรมกรทั่วแอฟริกาใต้เข้าร่วมมือโดยการหยุดงาน ในที่สุด มหาตมะ คานธี ก็ประสบความสำเร็จ อังฤษต้องยกเลิกกฎหมายจำกัดสิทธิชาวเอเชีย ชัยชนะในครั้งนั้นได้สร้างชื่อเสียงให้มหาตมะ คานธี เป็นอย่างมาก” สิ่งที่เป็นแรงกระตุ้นในการต่อสู้ของมหาตมะ คานธี อีกประการหนึ่งคือ แรงกดดันทางด้านสังคม การที่ท่านอยู่ในวรรณะไวศยะ หรือแพศย์ ซึ่งเป็นวรรณะรองจากวรรณะพราหมณ์ และวรรณะกษัตริย์ ย่อมเป็นที่เหยียดหยามของผู้ที่อยู่วรรณะสูงกว่า ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติในศาสนาฮินดู แต่สิ่งที่เป็นแรงกดดันอันสร้างความเจ็บช้ำให้แก่ท่านที่สุด คือการได้รับการดูถูกเหยียดหยาม และจำกัดสิทธิจากชาวมิชชันนารีที่ท่านเป็นชาวมิชชันนารีที่ต่ำต้อยกว่า จึงปฏิบัติต่อท่านอย่างไร่มนุษยธรรม แรงกดดันต่างๆ เหล่านี้ ถือเป็นปัจจัยที่ทำให้ท่านหันมาต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของชนผิวดำและชาวอินเดียน วิถีการที่มหาตมะ คานธี คิดค้นขึ้นโดยมีพื้นฐานมาจากจริยธรรม ถือเป็นอาวุธทางการเมืองชนิดหนึ่งที่สามารถใช้ต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพให้ชาวเอเชียในแอฟริกาใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความเสียหายมากเท่ากับการต่อสู้ด้วยการทำสงคราม ซึ่งเป็นการต่อสู้ที่ใช้ความรุนแรงเข้าห้ำหั่นกัน และก่อให้เกิดความเสียหายในระยะยาวด้วยหลักจริยธรรมของมหาตมะ คานธี นั้น มีพื้นฐานมาจากการศึกษาและตีความคัมภีร์พระเวท คัมภีร์อุปนิษัท คัมภีร์ภควัทคีตา หนังสือมหาภารตะและรวมเกียรติรวมทั้งคำสอนอันเป็นแก่นแท้ของศาสนาฮินดู โดยท่านได้ศึกษาอย่างเป็นธรรมชาติและมีเหตุผล ซึ่งหลักจริยธรรมของท่านเป็นหลักการที่ผสมกันอย่างกลมกลืนและมีอนุภาพ อันประกอบด้วย สัจจะ สัตยาเคราะห์ และอหิงสา

คำว่า “สัจจะ” หรือ “สัตยา” (ความจริงแท้) นั้น มาจากคำว่า “สัต” ซึ่งหมายถึง ความจริงแท้ไม่มีสิ่งใดเป็นความเป็นจริง หรือมีอยู่ในความเป็นจริง

¹¹ นันทนา กปิตกาญจน์. ประวัติศาสตร์และอารยธรรมโลก. 2542. หน้า 141.

นอกจากความจริงแท้ เพราะเหตุนี้เอง “สัต” หรือความจริงแท้ จึงเป็นนามที่ สำคัญที่สุดของพระผู้เป็นเจ้าของ ผู้คนตระหนักกันว่า “สัต” หรือ “สัตย์” เป็นชื่อ เรียกพระเจ้าเพียงชื่อเดียวเท่านั้นที่ถูกต้องและมีสาระสำคัญครบถ้วน¹² ใน ความหมายของสัตยา หรือสัจจะนี้ จะสอดคล้องกับหลักสัตยาเคราะห์ ที่ถือว่า สัจจะเป็นหัวใจแห่งสัตยาเคราะห์ ซึ่งสัตยาเคราะห์แปลตามตัวอักษรว่า การ ยึดมั่นในสัจจะ สำหรับใน “การยึดมั่นในสัจจะ” นิมหัทมะ คานธี ได้กล่าว อธิบายว่า

“ข้าพเจ้าเป็นเพียงผู้แสวงหาสัจจะ ข้าพเจ้าขออภัยอ้างว่า ได้ค้นพบหนทางสู่สัจจะแล้ว ข้าพเจ้าพูดได้ว่าการกำลังพยายาม อย่างไม่ลดละ เพื่อค้นหาสัจจะ แต่ขอยอมรับว่า ข้าพเจ้ายังไม่พบ สัจจะ การค้นหาสัจจะอย่างสมบูรณ์ต้องแท้ คือการประจักษ์ แจ่มในตนเองและในชะตากรรมของตน นั่นคือ การเป็นบุคคล สมบูรณ์พร้อม ข้าพเจ้ายอมรับอย่างเจ็บปวดในความไม่สมบูรณ์ พร้อมของตนเอง และนี่แหละคือความแข็งแกร่งทั้งหมดที่ข้าพเจ้า มี เพราะเป็นการยากที่บุคคลจะรู้จักข้อจำกัดของตนเอง”¹³

ดังนั้นในการแสวงหาปรมาตมสัจ (ความจริงสูงสุด) มหาตมะ คานธี จึง ใส่ใจอย่างมากกับวิธีการที่จะช่วยให้ตนประจักษ์แจ่มในสัจจะได้มากขึ้น แนวคิด เรื่อง “สัจจะ” อันผสวนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสัตยาเคราะห์ เมื่อท่านได้ทำการ ทดลองปฏิบัติสัตยาเคราะห์ด้วยตนเอง สัจจะในฐานะที่เป็นหลักการในเชิง ปฏิบัติก็ปรากฏเด่นชัดขึ้น สัตยาเคราะห์จึงได้พัฒนามาเป็นเครื่องมือหรือ เทคนิคที่ท่านใช้ในการแก้ไขปัญหาทางสังคมและการเมือง และกลายเป็นคำ สรุปรวมเชื่อทางปรัชญาของท่าน

นอกจากนี้สิ่งที่แยกไม่ออกจากสัจจะได้เลยในหลักจริยธรรมของ มหาตมะ คานธี คือ “อหิงสา” อหิงสาเป็นหลักทางจริยศาสตร์ของศาสนาฮินดู

¹² กิตติมา อมรทัต. *ข้อคิดคานธี*. 2539. หน้า 25.

¹³ Mahatma Gandhi. *An Autobiography: Or The Story of My Experiment With Truth*. 2007. p. 28.

เซนและพุทธ ความหมายที่ครบถ้วนของอหิงสาคือ “การกระทำที่มีพื้นฐานจากการปฏิเสธที่จะทำร้าย”¹⁴ นอกจากนี้ท่านยังได้ขยายความเกี่ยวกับอหิงสาไว้ว่า

“ข้าพเจ้ายอมรับความหมายของอหิงสา ในแง่ที่มีได้มี
 แค้นภัยปฏิเสธ คือไม่ทำร้ายเท่านั้น หากยังรวมถึงนัยบวกได้แก่
 ความรัก ทำดีแม้กระทั่งคนชั่ว แต่มิได้หมายความว่าช่วยคนชั่ว
 ให้กระทำผิดต่อไป หรือนิ่งเฉยไม่ปริปาก ตรงกันข้าม ความรัก
 อันเป็นภาวะของอหิงสาที่ไม่นิ่งเฉยเรียกร้องให้คุณคัดค้านคนชั่ว
 ด้วยการแยกตัวออกจากเขา ถึงแม้ว่า การกระทำเช่นนั้นจะ
 ทำให้เขาไม่พอใจ หรือทำให้เขาบาดเจ็บทางกายก็ตาม”¹⁵

จะเห็นว่า มหาตมะ คานธี มองว่าอหิงสากับความรักเป็นสิ่งเดียวกัน และอหิงสาเป็นมรรควิธีไปสู่พระเป็นเจ้า เนื่องจากในการเข้าถึงความจริงขั้น
 ประถมต้นนั้นจะต้องกระทำด้วยการยึดหลักอหิงสาอย่างเคร่งครัด โดยมีพื้นฐาน
 มาจากการปฏิเสธที่จะทำร้ายหรือการกระทำที่มีพื้นฐานมาจากความรัก โดยไม่
 ว่าจะเป็นการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ให้กับชาวเอเชียในแอฟริกาตลอด
 จนกระทั่งเรียกร้องเอกราชให้กับชาวอินเดีย ท่านก็ยึดหลักอหิงสาเป็นแนวทางใน
 การต่อสู้ตลอดมา

การเป็นผู้นำปวงชนในการต่อสู้อันยิ่งใหญ่โดยมุ่งเน้นจริยธรรมเป็น
 แนวทางในการต่อสู้ของมหาตมะ คานธี ถือเป็นแบบอย่างแห่งคุณค่าที่ควรแก่
 การยกย่องและศึกษา ท่านเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมและภาวะผู้นำอยู่อย่างเต็ม
 เปี่ยม ซึ่งจะเห็นได้จากผลของการเป็นผู้นำมวลชน ที่ประสบผลสำเร็จบรรลุดตาม
 วัตถุประสงค์ นำมาซึ่งอิสรภาพและความสงบสุขแก่ชาวอินเดีย และแม้ท่านจะ
 ได้สิ้นชีวิตไปแล้ว แต่แนวทางและเรื่องราวของท่านยังมีผู้สนใจศึกษาและ
 ปฏิบัติตามอยู่ตราบนานเท่าทุกวันนี้ ประวัติชีวิต และการทำงาน ตลอดจนจริยธรรม

¹⁴ John V. Boudurant. *Conquest of Violence The Gandhian Philosophy of Conflict*. 1971. p. 25.

¹⁵ Mahatma Gandhian. *Non - violent Resistance (satyagraha)*. 2001. p.12.

ภาวะผู้นำของท่านจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้า เพื่อมุ่งตอบคำถาม การวิจัยที่ว่า ภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมของมหาตมะ คานธี คืออะไร ผู้วิจัยได้ พิจารณาเห็นความสำคัญดังกล่าวจึงได้นำเสนอครั้งนี้

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมจากประวัติชีวิต และการทำงาน ของมหาตมะ คานธี
2. เพื่อศึกษากลไกและกระบวนการที่นำไปสู่ความมีภาวะผู้นำ
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางด้านแนวคิดที่มีต่อผู้นำในยุคต่อมา

วิธีการวิจัย

ในด้านวิธีการในการวิจัยจะใช้วิธีศึกษาตัวบท (text) ปฐมภูมิของ มหาตมะ คานธีเป็นหลักเพื่อวิเคราะห์แนวคิดภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมของ มหาตมะ คานธี และสภาพบริบท (context) อาทิ การดำรงชีวิต ชีวิตทาง ศาสนา ชีวิตทางการเมืองที่กล่อมเกล่าและก่อรูปแบบแนวคิดภาวะผู้นำที่มีจริยธรรม นอกจากนี้ก็จะเป็นการทบทวนการศึกษาภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมของมหาตมะ คานธี จากงานทุติยภูมิ

การวิเคราะห์ตัวบทปฐมภูมินั้นจะนำตัวบทของมหาตมะ คานธี ได้แก่ 1) An Autobiography: Or The Story of My Experiments With Truth 2) All men are brothers: autobiographical reflections 3) Non-violent resistance (Satyagraha) 4) Gandhi on non-violence and 5) The Gandhi reader: a source book of his life and writings สำหรับเอกสารทุติยภูมิ จะ ประกอบไปด้วยหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานเขียนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ วิเคราะห์แนวคิดภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมของมหาตมะ คานธี อาทิ งานศึกษา เรื่องข้อคิดจากคานธี, มหาตมะ คานธี, อารมณัชนของมหาตมะ คานธี ของ กรุณา เรื่องอุไร กุศลาสัย หรืองานศึกษาเรื่อง ตามรอยคานธี: สันทนาการกับ นักกิจกรรมผู้เสียสละของ ไกรวรรณ สีดาพอง และอัฐพงศ์ เพ็ลนพฤษา หรืองานศึกษาเรื่องอหิงสา อาวุธของคนกล้า: ศึกษาปฏิบัติการสัตยาเคราะห์ ของคานธี ของใจแอน บอนดูแรนต์ วจนะของมหาตมะ คานธี ของจำนงค์

อดิวัฒน์สิทธิ, ข้อคิดคานธี = งานเขียนของมหาตมะ คานธี ของกิติมา อมรทัต, คานธีในโลกหนังสือ ของปรีชา ช่อปทุมมา และอื่นๆ อีกมากมาย

ในส่วนของการศึกษาสภาพบริบทที่มีส่วนกล่อมเกล่าและก่อรูปแนวคิดภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมของมหาตมะ คานธี ก็จะเป็นงานศึกษาในเชิงชีวประวัติและประวัติศาสตร์ของมหาตมะ คานธี ตั้งแต่ในวัยเยาว์จนกระทั่งไปถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของท่าน อาทิ งานศึกษาเรื่องมหาตมะ คานธี ผู้ปฏิวัติอินเดียของสวามี สัตยานันทบุรี, มหาตมะ คานธี นักสู้ “อหิงสา” ของธงไชย พรหมปก, ความคิดทางการเมืองของมหาตมะ คานธี ของชัยชนะ พิमानแมน และประวัติศาสตร์อินเดีย ของเฉลิม พงศ์อาจารย์

สรุปผลและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำที่มีจริยธรรม: กรณีศึกษาชีวิตและผลงานของมหาตมะ คานธี นั้น เป็นการศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ปรากฏในชีวิตการเป็นผู้นำของมหาตมะ คานธี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมของมหาตมะ คานธี โดยศึกษาจากประวัติชีวิต การทำงาน และผลงานของท่าน ศึกษากลไกและกระบวนการที่ก่อให้เกิดภาวะผู้นำที่มีจริยธรรม โดยศึกษาจากภาพรวมในชีวิตของมหาตมะ คานธีและศึกษาขั้นตอนแห่งกลไกและกระบวนการเกิดภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมดังกล่าว และศึกษาอิทธิพลทางความคิดที่มีต่อการแสดงความเป็นผู้นำของผู้นำท่านอื่นๆ โดยศึกษาจากผู้นำในยุคต่อมาที่มีกร้นำแนวคิดของมหาตมะ คานธีมาใช้ในการต่อสู้ทางการเมือง

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง ซึ่งในเอกสารชั้นต้นนี้เป็นเอกสารที่มหาตมะ คานธี เขียนขึ้นเอง โดยมีทั้งการเขียนถึงชีวประวัติและแนวคิดของท่าน ซึ่งมีทั้งส่วนที่มีเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ และส่วนที่ถูกแปลจากภาษาฮินดีโดยนักวิชาการชาวไทย สำหรับเอกสารชั้นรองนั้น คือ เอกสารทั่วไปที่เขียนเกี่ยวกับประวัติชีวิตและแนวคิดของมหาตมะ คานธี โดยนักวิชาการที่มีความ

สนใจในรายละเอียดเกี่ยวกับมหาตมะ คานธี จากคำถามในการวิจัยครั้งนี้ที่ถามว่า ภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมของมหาตมะ คานธี คืออะไร ในส่วนสรุปผู้วิจัยมีลำดับในการนำเสนอเพื่อตอบคำถามวิจัยข้างต้นดังนี้

ภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมของมหาตมะ คานธี คือ การใช้หลักอหิงสาและสัตยาเคราะห์ที่ท่านได้ศึกษาและนำมาใช้ โดยได้แนวคิดของหลักการดังกล่าวมาจากศาสนาทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาเชน เป็นหลัก และได้ส่วนประกอบหลักการจากศาสนาอื่นๆ ด้วย เช่น ฮินดู คริสต์ และอิสลาม ทั้งหลักอหิงสาและหลักสัตยาเคราะห์ ล้วนเป็นหลักที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน โดยอหิงสา คือ หลักการต่อสู้โดยหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง ที่จะต้องอาศัยความรักในเพื่อนมนุษย์ ทั้งผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครอง ฝ่ายตรงข้าม หรือแม้แต่ผู้ที่เป็ศัตรูก็ตาม การต่อสู้โดยหลักอหิงสานี้จะต้องอาศัยความอดทนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ถึงแม้ท่านจะต้องเผชิญกับสถานการณ์อันเลวร้ายในการต่อสู้ทางการเมือง แต่ท่านก็ยังอดทนต่อความอยุติธรรมและความทุกข์จากความรุนแรงของฝ่ายตรงข้าม

นอกจากนี้ความกล้าหาญก็เป็นหลักการสำคัญในหลักอหิงสา ท่านเป็นผู้มีความกล้าหาญในการต่อสู้ กล่าวคือ กล้าที่จะต่อสู้เรียกร้องในสิ่งที่ผิดและไม่ยุติธรรม โดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและการปราบปรามที่อาจเป็นการตอบโต้ด้วยความรุนแรงก็ตาม นอกจากความกล้าหาญแล้วการจะปฏิบัติตามหลักอหิงสาได้นั้นความบริสุทธิ์ ถือเป็นหลักการสำคัญ ซึ่งท่านมหาตมะ คานธีเชื่อมั่นในความบริสุทธิ์ของตน ที่เริ่มจากภายใน คือการมีจิตใจที่บริสุทธิ์ ไม่เบียดเบียน ซึ่งจะแสดงออกมาภายนอกด้วยการกระทำที่บริสุทธิ์ โดยความบริสุทธิ์นี้ท่านเชื่อว่า จะไม่มีมลทินใดๆ มาทำให้สกปรกได้ อีกหลักการที่เป็นส่วนประกอบสำคัญในหลักอหิงสาไม่แพ้หลักการที่กล่าวมาคือ ความซื่อสัตย์ มหาตมะ คานธี ถือว่า ความซื่อสัตย์ที่สำคัญที่สุด คือ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้ตนเกิดความละเอียดต่อความผิดบาปที่มีต่อผู้อื่น และเป็นหลักที่ทำให้ท่านต่อสู้ในฐานะของผู้นำได้อย่างถูกต้องตามหลักอหิงสา หลักอหิงสานั้นเป็นการต่อสู้โดยไม่เบียดเบียน โดยประกอบด้วยความรัก

ความอดทน ความกล้าหาญ ความบริสุทธิ์ และความซื่อสัตย์ อันเป็นหลักการที่ท่านมหาตมะ คานธี คิดค้นขึ้น และยึดปฏิบัติตลอดมา ซึ่งส่งผลให้การต่อสู้ทางการเมืองของท่านประสบความสำเร็จอย่างน่ายินดี หลักอหิงสานี้ถือเป็นวิธีการในการเข้าถึงเป้าหมายสูงสุด โดยเป้าหมายในการต่อสู้ด้วยหลักอหิงสานั้นคือ สัตยาเคราะห์ ที่แปลว่า การยึดมั่นในความจริง อหิงสาจึงเป็นวิธีการในการต่อสู้เพื่อเข้าถึงสัจจะหรือความจริงนั่นเอง ซึ่งเมื่อต่อสู้ตามหลักอหิงสาจนสามารถเข้าถึงความจริงได้แล้ว ความจริงแห่งเป้าหมายทางการเมืองที่มหาตมะ คานธี ต่อสู้ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งสังคมที่สงบสุขตามแบบของหลักสรวโทย คือ ความสุขของชนทั้งปวง

มหาตมะ คานธี ถือว่า สัตยาเคราะห์เป็นอาวุธทางการเมืองชนิดหนึ่งที่อยู่ต่อสู้ด้วยอาวุธแห่งสัจจะและความรัก โดยพร้อมที่จะอุทิศตนและทุกสิ่งเพื่อความถูกต้องและความยุติธรรม ท่านเสนอหลักแห่งสัตยาเคราะห์ อันเป็นการใช้จริยธรรมขั้นสูงเพื่อมาใช้แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ที่เคยใช้วิธีการแก้ไขด้วยการทำสงครามที่ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินทั้ง 2 ฝ่าย หน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของท่าน คือการเผยแพร่และแนะนำประชาชนให้รู้จักคุณค่าและวิธีการแห่งสัตยาเคราะห์ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและแท้จริงแห่งหลักการดังกล่าวและเป็นพลังที่จะร่วมกันต่อสู้กับความอยุติธรรมในประเทศอินเดียในขณะนั้น

ภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมของมหาตมะ คานธี คือ หลักอหิงสาและหลักสัตยาเคราะห์ ที่เป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายในการต่อสู้ทางการเมืองของท่าน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นหลักการที่แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการเป็นผู้นำของท่านที่ทำให้เกิดความสนใจที่จะมองย้อนไปถึงกระบวนการเกิดขึ้นแห่งหลักการดังกล่าว

ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมของมหาตมะ คานธี เกิดขึ้นได้จากกลไกและกระบวนการที่นำไปสู่การมีภาวะผู้นำที่มีจริยธรรม การศึกษาในกลไกดังกล่าวเป็นการพิจารณาชีวิตของมหาตมะ คานธี ในลักษณะของภาพรวม เพื่อให้เห็นกลไกและกระบวนการเกิดภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมได้

อย่างชัดเจน กลไกและกระบวนการดังกล่าว เริ่มจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในวัยเด็กของมหาตมะ คานธี โดยท่านเริ่มการเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนา ที่ไม่เพียงศาสนาที่ท่านนับถืออยู่ คือ ศาสนาฮินดูแต่ยังรวมถึงศาสนาอื่นไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม และเซน อีกด้วย นอกจากการเรียนรู้ทางศาสนาและหลักธรรมต่างๆ แล้ว ท่านยังมีโอกาสได้ศึกษาทางด้านกฎหมาย ที่ประเทศอังกฤษ ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีและเป็นวิชาชีพที่เป็นประโยชน์ส่งเสริมชีวิตการเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมของท่านด้วย

เมื่อท่านได้เรียนรู้หลักการต่างๆ ทางศาสนาแล้ว ท่านได้นำมาปฏิบัติในชีวิตจริง อีกทั้งได้นำมาทดลองกับชีวิตของท่าน โดยปฏิบัติตามหลักการต่างๆ นั้นอย่างเคร่งครัด ถือเป็นการสั่งสมความรู้และบารมี ตามหลักธรรมทางศาสนาที่ท่านได้เรียนรู้มา การสั่งสมความรู้และบารมีของท่านทำให้ท่านเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งและกล้าหาญทางจริยธรรม เมื่อท่านได้พบกับปัจจัยที่จุดประกายวิถีแห่งผู้นำของท่าน ท่านจึงมุ่งอุทิศชีวิตเพื่อการช่วยเหลือผู้อื่น อันเป็นหนทางแห่งการเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม โดยปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงความคิดของท่านคือ การถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม ตลอดจนการถูกเอาเปรียบโดยชนผิวขาว ที่ทำให้ท่านรู้สึกเจ็บช้ำและหดหู่จิตใจ จากความรู้สึกดังกล่าวทำให้ท่านคิดที่จะต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิ ที่ไม่เพียงเพื่อตนเองเท่านั้น แต่เพื่อสิทธิและความยุติธรรมของผู้อื่นด้วย

นอกจากนี้การที่ท่านได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนของ John Ruskin ที่เสนอในหนังสือ “Unto This Last” ทำให้ท่านเกิดแนวคิดในการสร้างชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งท่านได้ทำให้เกิดเป็นรูปธรรมในรูปแบบของนิคมซึ่งนิคมแห่งแรกที่ท่านสร้างขึ้นคือ นิคมฟีนิกซ์ (Phoenix) มหาตมะคานธีได้ปฏิบัติตามหลักการแห่งภาวะผู้นำที่มีจริยธรรม ที่ท่านได้นำแนวคิดมาจากศาสนาเซน นั่นคือ หลักอหิงสา และหลักสัจยาเคราะห์ อย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้จากการต่อสู้แต่ละครั้งของท่าน ที่จะต้องเผชิญกับความรุนแรง แต่ท่านก็ยังยึดหลักความไม่เบียดเบียน ถึงแม้ต้องถูกจับกุมจากการกระทำอันสงบของ ท่าน ท่านก็ยอมให้จับโดยดี หรือแม้แต่การประท้วงด้วยการอดอาหาร ท่านก็ทำ

อย่างจริงจัง จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อร่างกายของท่าน จึงถือว่ามีมหาตมะ คานธี เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้นำให้เกิดอย่างเป็นกลไก และยึดมั่นปฏิบัติตามหลักการแห่งภาวะผู้นำนั้นอย่างจริงจังและน่ายกย่อง

แนวคิดของมหาตมะ คานธี มีอิทธิพลต่อแนวคิดของผู้นำในยุคต่อมา ซึ่งแนวคิดหลักของมหาตมะ คานธี คือ หลักอหิงสาและสัตยาเคราะห์ อันเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อผู้นำในยุคต่อมา โดยผู้นำแต่ละท่านได้ให้ความสนใจศึกษาและยึดปฏิบัติในการต่อสู้ทางการเมืองของตน ในที่นี้ผู้เขียนได้ยกผู้นำที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของมหาตมะ คานธี และนำไปปฏิบัติอย่างชัดเจน ซึ่งการใช้หลักอหิงสาของผู้นำดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

1. การใช้หลักอหิงสาของ Nelson Mandela อดีตประธานาธิบดีของแอฟริกา และเป็นแกนนำการต่อต้านการแบ่งแยกสีผิว ท่านมีความสนใจในหลักการของมหาตมะ คานธี เป็นอย่างมาก ท่านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี การก่อตั้งสัตยาเคราะห์ของมหาตมะ คานธี ในแอฟริกาใต้ สำหรับในการต่อสู้ทางการเมืองของ Mandela นั้น ได้ใช้หลักสันติวิธีเพื่อต่อต้านการแบ่งแยกสีผิวมาเป็นเวลานานหลายปี และในการต่อสู้ของขบวนการเอเ็นซีที่ท่านเป็นแกนนำนั้น ทำให้ท่านต้องถูกจำคุกหลายครั้งรวมระยะเวลาทั้งสิ้น 27 ปีด้วยกัน แต่ด้วยความยึดมั่นในหลักสันติวิธีและความมุ่งมั่นที่จะให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเสมอภาค ทำให้ท่านยอมถูกจับกุมและถูกคุมขังเป็นเวลานาน ด้วยความอดทนมุ่งมั่น และทุ่มเทในการต่อสู้ของท่านทำให้ทั่วโลกจับตามองความเคลื่อนไหวในการต่อสู้ของท่าน และให้ความเคารพนับถือในความมุ่งมั่น เสียสละ และอดทนของท่านเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นแรงกดดันที่ทำให้รัฐบาลแอฟริกาใต้ยกเลิกการแบ่งแยกสีผิว ยกเลิกการปราบปรามขบวนการเอเ็นซี และปล่อยตัวท่านจากเรือนจำ การต่อสู้โดยใช้หลักอหิงสาที่ต้องอาศัยความกล้าหาญและอดทนอย่างยิ่งยวดของ Mandela นั้น ถือเป็นการนำแนวคิดของมหาตมะ คานธี ที่สนใจมาศึกษาและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์การต่อสู้ของท่าน ทำให้ประสบผลสำเร็จตรงตามเป้าหมาย และเป็นสิ่งที่คนทั้งโลกต่างยกย่องชื่นชมการต่อสู้ในครั้งนั้นจนถึงปัจจุบัน

2. การใช้หลักอหิงสาของ Ahangamare Tudor Ariyaratne ขบวนการ สรรโวทัยโดยมี Ariyaratne เป็นผู้นำของขบวนการ ซึ่งท่านเป็นผู้ที่ได้รับอิทธิพล แนวคิดจากมหาตมะ คานธี อย่างเข้มข้น สังเกตได้จากการดำเนินงานของท่าน ที่สามารถสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถแผ่ขยายขบวนการได้อย่างแข็งแกร่ง และแพร่หลายทั่วทั้งศรีลังกา ทำให้ประชาชนในชุมชนชนบทของศรีลังกา มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการปฏิบัติตามแนวคิดของมหาตมะ คานธี อย่างจริงจังทำให้ท่านได้รับรางวัลสันติภาพมหาตมะ คานธี และรางวัลชัมบาลาล พาซซ์ ที่มีมอบให้กับผู้เผยแพร่หลักคุณธรรมของมหาตมะ คานธี

Ariyaratne ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชน ที่เริ่มด้วยการพัฒนา จากหน่วยที่เล็กที่สุดนั่นคือ ประชาชน เมื่อประชาชนมีความเป็นอยู่ที่เข้มแข็ง ประเทศชาติก็จะแข็งแรงไปด้วย ท่านใช้หลักอหิงสาในการเข้าถึงประชาชนใน แต่ละชุมชนด้วยการทุ่มเทแรงกายแรงใจ ช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนอย่างไม่หวังผลตอบแทน ทำให้ชาวบ้านต่างเห็นถึงความอดทน เสียสละ และความ ตั้งใจจริง ทำให้ชาวบ้านต่างให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และเครือข่าย ขบวนการมีความแข็งแกร่ง แม้ในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล หรือพื้นที่สงครามที่ รัฐบาลไม่สามารถเข้าถึงได้ แต่ขบวนการสรรโวทัยก็สามารถเข้าไปให้ความ ช่วยเหลือและพัฒนาได้

ความสำเร็จของขบวนการสรรโวทัยที่เกิดจากการดำเนินการโดยใช้หลัก อหิงสา ที่ Ariyaratne ได้นำมาใช้ ทำให้ทั่วโลกต่างยกย่องในความสามารถของ ท่านและศักยภาพของขบวนการสรรโวทัย ทำให้ Ariyaratne ได้รับรางวัล เกียรติยศมากมายหลายสาขา ทั้งนี้ เนื่องจากความอดทนและมุ่งมั่นของท่าน และการนำแนวคิดของมหาตมะ คานธี มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการ ดำเนินการของขบวนการ ซึ่งสร้างความสำเร็จ และเป็นประโยชน์ต่อมวล มนุษยชาติเป็นอย่างมาก

3. การใช้หลักอหิงสาของ Kisan Baburav Hajare แกนนำในการ ประท้วงเพื่อรณรงค์ต่อต้านการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ของอินเดียในรัฐบาล Manmohan Singh เป็นนายกรัฐมนตรี ในการประท้วง Hajare ได้ใช้หลัก

อหิงสา โดยวิธีการการอดข้าวประท้วง ดังที่มหาตมะ คานธี เคยปฏิบัติจนประสบความสำเร็จมาแล้ว

Hajare ประกาศจะอดข้าวจนตาย หากรัฐบาลไม่ออกมาตรการแก้ไข การจู่โจมของตำรวจ จนถูกจับกุมในข้อหาก่อความไม่สงบ แต่กลับเป็นการปลุกเร้าให้ชาวอินเดียออกมาให้ความร่วมมือในการประท้วงมากขึ้น

มหาตมะ คานธี เป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการต่อสู้ของ Hajare โดยท่านเป็นศิษย์ท่านหนึ่งของมหาตมะ คานธี การต่อสู้ของท่านถือเป็นการเรียกร้องสิทธิและความเป็นธรรมให้กับชาวอินเดียอีกครั้งหลังจากที่มหาตมะ คานธี เคยประสบความสำเร็จมาแล้ว

4. การใช้หลักอหิงสาของพลตรีจำลอง ศรีเมือง อดีตหัวหน้าพรรคพลังธรรม และแกนนำประท้วงขับไล่รัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูร พลตรีจำลอง ศรีเมือง ได้ใช้หลักอหิงสาของมหาตมะ คานธี เป็นแนวทางในการต่อสู้ โดยได้ประกาศบนเวทีปราศรัยท่ามกลางผู้ชุมนุมว่า จะทำการชุมนุมประท้วงและต่อต้านรัฐบาลด้วยสันติวิธี โดยส่วนตัวแล้วพลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นผู้ยึดมั่นในหลักธรรมทางพุทธศาสนา และมุ่งฝึกฝนตนเองอย่างเคร่งครัด กล่าวคือเป็นผู้ปฏิบัติธรรม รับประทานอาหารเพียงวันละมื้อ และไม่ยุ่งเกี่ยวกับภรรยา ซึ่งถือว่าท่านเป็นผู้ฝึกฝนตนเองเพื่อมุ่งละความต้องการทางร่างกาย ดังที่มหาตมะ คานธี เคยปฏิบัติ และท่านได้นำแนวคิดของมหาตมะ คานธี มาประยุกต์ใช้ในการต่อสู้ทางการเมือง โดยได้ทำการอดอาหารเพื่อประท้วงขับไล่รัฐบาล และให้รัฐบาลควบคุมตัวโดยไม่มีการขังขังแต่อย่างใด พลตรีจำลอง ศรีเมืองได้ทุ่มเทในการต่อสู้ครั้งนั้นอย่างจริงจัง ซึ่งทำให้ผู้ชุมนุมเห็นถึงความกล้าหาญ อุตุน และเสียสละของท่าน สร้างความฮึกเหิม ทำให้ได้รับความร่วมมือจากผู้ชุมนุมเป็นอย่างดี ทำให้เกิดเป็นพลังประชาชนที่ยิ่งใหญ่ สามารถขับไล่รัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูรได้สำเร็จ

รายการอ้างอิง

- กิติมา อมรทัต. *ข้อคิดคานธี*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมชาติ, 2539.
- ทวี ทวีวาร. *ประวัติศาสตร์เอเชียใต้* ภายหลังการประกาศเอกราชจนถึงปัจจุบัน.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.
- ธีรภัทร เสรีรังสรรค์. *รายงานการอภิปรายเรื่อง วิเคราะห์การเมืองไทย 2535*.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, 2534.
- นันทนา กปิลกาญจน์. *ประวัติศาสตร์และอารยธรรมโลก*. กรุงเทพมหานคร:
โอเดียนสโตร์, 2542.
- มนตรี อีธรรมพิพัฒน์. *จริยธรรมกับภาวะผู้นำ: ศึกษาทัศนะของนักวิชาการ
รัฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยที่มีต่อผู้นำทางการเมือง*.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์,
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.
- ลีปนันท เกตุทัต. *คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์*. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- สุชาติ ใจมเสนาะ. *การศึกษาภาวะผู้นำที่ประกอบด้วยจริยธรรม: กรณีศึกษา
ชีวิตและผลงานของศาสตราจารย์ ดร.บัวย อึ้งภากรณ์*. วิทยานิพนธ์
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาจริยศาสตร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.
- Bondurant, J. V. *Conquest of Violence The Gandhian Philosophy of
Conflict*. London: University of California Press, 1971
- Gandhi, M. *Non-violent Resistance (Satyagraha)*. New York: Dover, 2001.
- _____. *An Autobiography: Or The Story of My Experiments With
Truth*. London: Penguin Group, 2007.
- Phaosavasdi, S. *Medical Ethics: Collections of Five Year Reports*.
Bangkok: Chulalongkorn University, 2004.
- Zenger, H., & Folkman, J. *The Extraordinary Leader: Turning Good
Managers Into Great Leaders*. New York: McGaew-Hill, 2009.